

усяго 35 тысяч асобнікаў, і, мабыць, мала хто змог з ім пазнаёміцца нават на радзіме.

Праблема выбару твораў для перакладу выходзіць за межы чыста перакладчыцкіх. Трэба мацаваць сувязі пісьменнікаў, літаратуразнаўцаў, выдаўцоў. Трэба спадзявацца, што наступяць больш спрыяльныя для гэтага часы.

Але нельга скептычна ставіцца да ўжо зробленых нашымі перакладчыкамі перастварэнняў класічных узораў рускай і сусветнай паэзіі і прозы. Няхай яны не адкрываюць невядомае, не скарыстоўваюцца пакуль у школах і ВНУ, але яны сталі фактам беларускай культуры, засведчылі высокі ўзровень нашай школы мастацкага перакладу, паказалі магчымасці мовы ў засваенні іншакраіннай рэчаіснасці.

Важная справа для перакладчыкаў – папулярызацыя беларускай літаратуры за межамі краіны. На жаль, творчасць нашых пісьменнікаў цяпер вельмі мала перакладаецца на іншыя мовы. «Звонку» да яе амаль ніхто не праяўляе ўвагі, калі не лічыць невялікай колькасці маскоўскіх перакладчыкаў, якія зрэдку друкуюць перакладзеныя імі творы пісьменнікаў-беларусаў у «Нашем современнике» і «Литературной газете»; а вось «знутры» гэтым займаюцца, на жаль, нямногія. Сярод іх быў Валерый Стралко, які перакладаў як на ўкраінскую, так і на рускую мовы, ён прарабіў вялікую справу, пераўвасобіўшы «Новую зямлю» Якуба Коласа сродкамі ўкраінскай мовы. Дзве анталогіі паспеў выдаць Генадзь Рымскі, які захапіўся перакладамі беларускай паэзіі на рускую мову. Сярод немцаў прапагандаваў беларускую мову Алесь Разанаў, сярод латышоў – Сяргей Панізнік, сярод шведаў – Дзмітры Плакс.

Звычайны, масавы чытач часцей за ўсё не звяртае ўвагі на тое, хто пераклаў кнігу, якую ён чытае. Але ўсё ж праца перакладчыка ганаровая і ўдзячная. Лепшых перакладчыкаў ведаюць, іх вопыт скарыстоўваюць. У Беларусі выдатнымі перакладчыкамі-прафесіяналамі былі Ю. Гаўрук, Я. Семяжон, В. Рабкевіч, В. Сёмуха. І сёння перакладчыцкай справай займаюцца многія пісьменнікі, ёсць і «чыстыя» перакладчыкі-прафесіяналы, з кожным годам да гэтай справы далучаюцца маладыя. Перад беларускімі перакладчыкамі цяпер стаіць вельмі важная задача – далучыць да беларускай літаратуры творы тых, хто ў свой час не меў магчымасці пісаць на роднай мове, тварыў па-польску, па-лацінску, а таксама пераўвасобіць на роднай мове сусветную класічную спадчыну, апэратыўна знаёміць з лепшымі творамі сучасных замежных аўтараў.

Становішча з перакладам на беларускую мову унікальнае, магчыма, больш нідзе такога няма. У сувязі з беларуска-рускім двумоў'ем, добрае веданне рускай мовы ўсім адукаваным насельніцтвам краіны абумовіла тое, што пераклад на беларускую мову з рускай даўно ўжо практычна не патрэбны, а з іншых замежных моў ён таксама амаль што не выконвае сваю асноўную функцыю – азнаямленчую, таму што ўсё больш-менш значнае з твораў сусветнай літаратуры перакладзена ці апэратыўна перакладаецца на рускую мову. Да нядаўніх часоў мастацкі пераклад на беларускую мову выступаў пераважна як сведчанне дружбы народаў. Акрамя таго, беларускія паэты на перакладах удасканалі сваё майстэрства, умельства абыходжання са словам. Ва ўмовах адсутнасці ідэалагічнага фактару, уплыву рыначных адносін пераклад на беларускую мову зусім страціў бы сэнс, калі б не неабходнасць перакладаць тое, што яшчэ не перакладзена, ды, магчыма, і не будзе перакладзена на рускую мову, але мае цікавасць для беларускага чытача, для гісторыі беларускай літаратуры і культуры. Гэта творы аўтараў, якія нарадзіліся і жылі на беларускіх землях, але з-за неспрыяльнага становішча друкаванага слова на беларускай мове да пачатку XX стагоддзя былі вымушаны пісаць па-польску ці па-лацінску. Акрамя таго ў'яўляюць цікавасць для беларускіх перакладчыкаў творы, сюжэт якіх звязаны з Беларуссю. І, вядома, трэба апэратыўна перакладаць тое, што з'яўляецца новага за мяжой, але яшчэ не нідзе не перакладалася. Падобных твораў ужо досыць многа перакладзена, але многае яшчэ і не прагучала па-беларуску дагэтуль. Аўтар артыкула якраз і імкнецца перакладаць такія творы. Сярод іх пяць аповесцей Юзафа Крашэўскага, аповесць і раман Генрыка Жавускага, якія на рускай мове не выходзілі.

В. П. Рагойша,

докт. філал. навук, прафесар (Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, Мінск, Беларусь)

МОДУС КРЭАТЫЎНАСЦІ: УКРАЇНСКАЯ ЛІТАРАТУРА Ў СІСТЭМЕ ФІЛАЛАГІЧНАЙ АДУКАЦЫІ БЕЛАРУСКАГА ДЗЯРЖАЎНАГА ЎНІВЕРСІТЭТА

Анацыя. Артыкул прысвечаны аналізу месца і ролі ўкраінскай літаратуры ў сістэме падрыхтоўкі філалагічных кадраў розных спецыяльнасцей (у тым ліку студэнтаў рамана-германскага аддзялення) у Беларуска-ўкраінскім універсітэце другой паловы XX–пачатку XXI ст. Асабліва ўвага звяртаецца на ўдзел супрацоўнікаў факультэта у напісанні вучэбных дапаможнікаў па гісторыі ўкраінскай літаратуры, вывучэнні беларуска-ўкраінскіх літаратурных узаемасувязей, на кампаратывістычныя, імагалагічныя даследаванні, пераклад украінскіх мастацкіх твораў на беларускую мову і беларускіх – на ўкраінскую.

Ключавыя словы: украінская літаратуры; гісторыя ўкраінскай літаратуры; беларуска-ўкраінскія літаратурныя ўзаемасувязі; кампаратывістыка; імагалогія; мастацкі пераклад.

V. P. Rahojska,

Hab. PhD, Professor (Belarusian State University, Minsk, Belarus)

MODE OF CREATIVITY: UKRAINIAN LITERATURE IN THE SYSTEM OF PHILOLOGICAL EDUCATION OF THE BELARUSIAN STATE UNIVERSITY

Abstract. The article is devoted to the analysis of the place and role of Ukrainian literature in the system of training philological personnel of various specialties (including students of the Romance-Germanic department) in the Belarusian State University in the second half of the 20th-early 21st centuries. Special attention is paid to the participation of faculty employees in writing textbooks on the history of Ukrainian literature, studying Belarusian-Ukrainian literary relations, comparative and iconological research, translation of Ukrainian works of art into Belarusian and Belarusian into Ukrainian.

Keywords: Ukrainian literature; history of Ukrainian literature; Belarusian-Ukrainian literary relations; comparative studies; iconography; artistic translation.

Прысутнасць украінскай літаратуры ў сістэме філалагічнай адукацыі БДУ выразна засведчана з другой паловы XX ст. Тады, паводле пастановы Міністэрства адукацыі СССР, на філалагічных спецыяльнасцях усіх вядучых ВНУ краіны быў уведзены вучэбны курс “Літаратура народаў СССР”. У адпаведнасці з гэтай пастановай не менш паловы часу адводзілася на вывучэнне суседняй (для пэўнай саюзнай рэспублікі) літаратуры, другая палова – на азнаямленне з вяшчымі дасягненнямі іншых нацыянальных літаратур (апрача рускай, паколькі яна ўсюды вывучалася як асобны абавязковы прадмет). Для Беларусі такой суседняй літаратурай з’яўлялася ўкраінская (як, зрэшты, для Украіны – беларуская). Што да школьнікаў, то яны знаёміліся з некалькімі пісьменнікамі саюзных рэспублік СССР (з беларускіх – з Янкам Купалам і Якубам Коласам) па падручніках рускай літаратуры. На філфаку БДУ курс “Літаратуры народаў СССР” доўгі час прафесійна выкладаў вядомы літаратуразнавец і пісьменнік, аўтар шэрагу цікавых прац па беларуска-ўкраінскіх літаратурных сувязях дацэнт (пазней – прафесар) С. Х. Александровіч.

Так працягвалася да пачатку 1990-х гг. Пасля распаду СССР усе постсавецкія рэспублікі, за выключэннем Беларусі, засяродзіліся на паглыбленым вывучэнні ўласных нацыянальных культур і літаратур, тым больш што ў гэтыя літаратуры і культуры вярнуліся дзясяткі твораў рэпрэсаваных раней савецкіх пісьменнікаў і выдатных пісьменнікаў-эмігрантаў. Постаці вядучых пісьменнікаў былых савецкіх рэспублік зніклі з курса рускай літаратуры для сярэдніх школ (хаця засталіся там некаторыя амерыканскія і заходнееўрапейскія, а таксама Васіль Быкаў і Чынгіз Айтматаў). Сёння, бадай, толькі ў Беларусі некалькі такіх постацей, і толькі з украінскай

літаратуры (Т. Шаўчэнка, І. Франко, Леся Українка), увайшлі ў падручнікі для сярэдняй школы па беларускай літаратуры. Разам з тым гісторыя ўкраінскай літаратуры засталася на філфаках ВДУ, і таксама толькі ў Беларусі. Яна ўключана ў новы вучэбны курс – «Літаратура блізкага замежжа». Праграма гэтага курса змяшчае гісторыі дзвюх літаратур – украінскай і польскай, і ў колькасці каля 30 гадзін чытаецца на ўсіх аддзяленнях філфака БДУ, у тым ліку на рамана-германскім.

Пачынаючы з 1994 г. у БДУ ў рамках новастворанага славянскага аддзялення, побач з іншымі славістычнымі спецыяльнасцямі, кожныя 5 год пачалі набіраць абітурыентаў (чалавек 10–15) на спецыяльнасць «Украінская філалогія». Тут гісторыя ўкраінскай літаратуры вывучаецца ўжо надзвычай грунтоўна. У адпаведнасці са стандартнымі вымогамі, зацверджанымі Міністэрствам асветы Беларусі, аб'ём і скіраванасць вывучэння гісторыі ўкраінскай літаратуры па спецыяльнасці «Украінская філалогія» вызначаны «Праграмай па ўкраінскай літаратуры» – спецыяльнасць 1- 21- 05. 04. Гэты дакумент атрымаў грыф МА РБ як «тыпавая праграма». Значыць, прадмет «Гісторыя ўкраінскай літаратуры» можа быць уведзены і ў іншых навучальных ўстановах краіны (пэўны час украіністаў рыхтавалі і ў Брэсцкім дзяржаўным універсітэце імя А.С. Пушкіна). Аўтарамі «Праграмы» выступілі вядучыя дацэнты БДУ, кандыдаты філалагічных навук Кабржыцкая Т. В. (кіраўнік калектыву), Навойчык П. І., Рагойша У. В., Дзюкава Э. Ю. [1].

«Праграма» прадугледжвае наступнае размеркаванне часу на вывучэнне гісторыі ўкраінскай літаратуры. Агульная колькасць часу, адпаведна да тыпавога вучэбнага плана, складае 703 гадзіны. Прыкладныя арыенціры па ўсіх відах заняткаў: лекцыі – 212 гадзін, практычныя заняткі – 118 гадзін; агульная колькасць аўдыторных гадзін – 330. Працуючы над «Праграмай», аўтары кіраваліся тымі метадычнымі і метадалагічнымі прынцыпамі, якія выпрацаваны не толькі ў беларускім, але і ў сучасным украінскім літаратуразнаўстве. У адпаведнасці з гэтым украінская літаратура падаецца, кажучы словамі Алеся Ганчара, як *«агульнанацыянальная духоўная каштоўнасць украінскага народа, паколькі літаратурны працэс прадстаўлены творами пісьменнікаў мацерыковай Украіны і творцамі ўкраінскай дыяспары»*. У «Праграме па ўкраінскай літаратуры» ўлічаны і галоўныя светапоглядныя канцэпцыі сучасных украінскіх гуманітарных навук: гісторыі, фалькларыстыкі, мастацтвазнаўства, культуралогіі і інш. «Праграма» складзена так, што яна можа быць карыснай не толькі для выкладчыкаў славянскага аддзялення, але для беларускага, рускага, рамана-германскага і інш. Бо ў ёй відавочны аптымальны арыенцір на пазнанне спецыфікі ўкраінскіх літаратурных з'яў ва ўсходнеславянскай і шырэй – заходнеўрапейскай прасторы. У той самы час «Праграма» не перагружана, другарадны матэрыял падаецца ў ёй як фон, як той грунт, тая аснова, на якіх вырастала самабытнае, непаўторнае і магутнае дрэва ўкраінскага мастацкага слова.

Зразумела, «Праграма па ўкраінскай літаратуры», як і кожная вучэбная праграма, павінна засноўвацца на пэўнай навучальнай літаратуры, сярод якой не толькі літаратуразнаўчыя даследаванні, але і творы мастацкія: аповесці, раманы, вершы, паэмы. Іх пералік – у канцы праграмы. Але якраз тут і ўзніклі вялікія перашкоды для вучэбнага працэсу: амаль поўная адсутнасць такой літаратуры ў Беларусі пачатку XXI с., тым больш – на зразумелых для студэнтаў (асабліва малодшых курсаў) беларускай або рускай мовах. Распад СССР, узнікненне незалежных рэспублік прывёў да значнай інфармацыйнай і культурнай ізаляцыі Украіны і Беларусі. Літаратурна-мастацкія і літаратуразнаўчыя ўкраінскія перыядычныя і кніжныя выданні перасталі паступаць у Беларусь (і адпаведна беларускія – ва Украіну), закрыліся ўкраінскія аддзелы ў кнігарнях. Што рабіць? І выкладчыкі-ўкраіністы, а побач з імі і прадстаўнікі іншых спецыяльнасцей пачалі выпраўляць становішча. Дарэчы, у гэтым значны ўдзел прынялі сябры новастворанай Беларускай асацыяцыі ўкраіністаў (БАУ) – як адной з галін МАУ (Міжнароднай асацыяцыі ўкраіністаў). З 1994 г. яе ўзначаліла дацэнт БДУ вядомы ўкраіназнавец Т. В. Кабржыцкая, з 2012 г. ёй кіруе дацэнт П. І. Навойчык.

Філолагі-ўкраіністы БДУ, вырашаючы найперш вучэбныя задачы, улічваюць, безумоўна, тое, што робіцца вучонымі НАН Беларусі, пісьменнікамі, беларускімі перакладчыкамі. А робіцца, на шчасце, нямаля. Толькі за час незалежнасці ў перакладзе на беларускую мову выйшлі дзясяткі твораў украінскіх пісьменнікаў, з'явіліся

асобныя даследаванні па гісторыі ўкраінскай літаратуры, беларуска-ўкраінскіх літаратурных узаемасувязях [гл. 2]. У 2003 годзе ў НАН Беларусі была праведзена Міжнародная навуковая канферэнцыя «Украіна-Беларусь: гістарычны вопыт узаемаадносін», выйшаў вялікі том матэрыялаў гэтай канферэнцыі. Інстытут літаратуразнаўства імя Янкі Купалы НАН РБ выдаў грунтоўнае калектыўнае даследаванне «Нарысы беларуска-ўкраінскіх літаратурных сувязей» (2002). Увогуле, два апошнія дзесяцігоддзі азнаменаваліся публікацыямі ў Беларусі цікавых даследаванняў па гісторыі ўкраінскай літаратуры і беларуска-ўкраінскіх літаратурных узаемасувязей. Сярод іх – манаграфіі «Скрыжаванні шляхоў Адраджэння: Беларуска-ўкраінскія літаратурныя ўзаемасувязі 20–30-х гадоў XX стагоддзя» Кузьмы Хромчанкі (2009) і «Духоўныя спектры агню: Тарас Шаўчэнка і беларуская літаратура пачатку XX стагоддзя» Жанны Шаладонавай (2009).

Выкладчыкі філфака БДУ ўсё патрэбнае для вучэбнага працэсу ўлічваюць, рэкамендуюць студэнтам. Аднак далёка не з усім, што прадугледжана «Праграмай па ўкраінскай літаратуры», навучэнцы могуць пазнаёміцца праз рэспубліканскі друк. Менавіта гэта выклікала ініцыятыву філолагаў-украіністаў па стварэнні неабходнай навучальнай літаратуры, якую можна было б назваць “калектыўным падрадам”

У “калектыўны падрад” уваходзяць не адно выкладчыкі ўкраінскай літаратуры, але – на падставе супрацоўніцтва, дапамогі – выкладчыкі іншых спецыяльнасцей, якія не толькі цікавяцца ўкраінскай літаратурай, але і даследуюць, прапагандуюць яе. Гэта дазволіла ўкраіністам у падрыхтоўцы вучэбнай літаратуры заняць вядучае месца сярод усіх славістычных спецыяльнасцей філфака. Мяркуйце самі. Не лічачы шматлікіх артыкулаў, дакладаў на навуковых канферэнцыях, украіністы выдалі ў якасці вучэбных дапаможнікаў шэраг наступных грунтоўных кніжных выданняў. Так, найперш для студэнтаў груп украінскай і польскай філалогіі былі напісаны і выдадзены (пераважна з грыфам Міністэрства адукацыі РБ) некалькі арыгінальных вучэбных дапаможнікаў, якія займелі большую, чым чыста студэнцкая, аўдыторыю. Гэта «Фальклор і літаратура: Феномен беларуска-польска-ўкраінскага культурнага сумежжа» Т. Кабржыцкай, М. Хмяльніцкага і Э. Дзюкавай [3], а таксама «Нарысы суседзнаўства: Украіна, Польшча ў прасторы і часе вачыма беларусаў» [4] і вялікі, у дзвюх частках, вучэбны дапаможнік «Гісторыя ўкраінскай літаратуры: Украінска-беларуска-польскія літаратурныя дыялогі» [5] тых жа вучоных. Другая з гэтага спісу кніга – арыгінальнае даследаванне з рэдкай пакуль што ў нас імагалогіі. Што да ўкраінскай літаратуры і ўкраінска-беларускіх літаратурных сувязей, то тут трэба назваць грунтоўнае даследаванне ў 3-х частках [6]. «Украінская літаратура і ўкраінска-беларускія літаратурныя ўзаемасувязі» [6].

У канцы 2015 г. выйшаў з друку арыгінальны, першы ў Беларусі вучэбны дапаможнік па кампаратывістыцы – «Гісторыя славянскіх літаратур і праблемы іх параўнальнага вывучэння: тэорыя і практыка» [7]. Раздзел “тэорыі” склалі аналітычныя артыкулы па кампаратывістыцы як навуковай дысцыпліне, па гісторыі і тэорыі параўнальнага літаратуразнаўства ў асобных славянскіх краінах (у прыватнасці, «Украінскія вектары кампаратывістыкі даследаванняў» Т. Кабржыцкай). У раздзел “практыкі” ўключаны асобныя працы вядомых славянскіх кампаратывістаў, у тым ліку ўкраінскіх: «Літаратурная кампаратывістыка ўчора і сёння» Дмытра Налівайкі і «Глабалізацыя і будучыня культуры» Івана Дзюбы.

Апрача гэтага, студэнты-ўкраіністы атрымалі тры часткі (з запланаваных пяці) вучэбнага дапаможніка па гісторыі ўкраінскай літаратуры, куды ўвайшлі ўкраінамоўныя тэксты “праграмных” твораў і арыгінальныя гісторыка-аналітычныя артыкулы на беларускай мове. Гэта: «Украінская літаратура: хрэстаматыя. У 5 ч. Ч. 1. Старажытная літаратура XI–XVIII ст. Аўтары-складальнікі Т. Кабржыцкая, П. Навойчык, У. Рагойша» [8]; «Украінская літаратура: хрэстаматыч. У 5 ч. Ч. 2. Новая літаратура XIX ст. Аўтары-складальнікі Т. Кабржыцкая, П. Навойчык, У. Рагойша» [9] (2005; у 2009 г. дзве першыя часткі дапаможніка выйшлі другім, дапрацаваным і дапоўненым, выданнем); «Украінская літаратура: хрэстаматыя. У 5 ч. Ч. 3. Паэзія, драматургія, проза канца XIX – першай трэці XX ст. Складальнікі Т. Кабржыцкая, П. Навойчык, Э. Дзюкава» [10].

Мы спыніліся на ўкраіназнаўчых публікацыях, якія выкарыстоўваюцца ў сістэме філалагічнай адукацыі БДУ і якія створаны найперш выкладчыкамі філфака ўніверсітэта. Трэба, аднак, хаця б упомніць і ўдзел філолагаў у перакладзе і выданні ўкраінскай мастацкай літаратуры на беларускай мове. Зразумела, у адрозненне

ад вучэбнай і навуковай літаратуры, ёй карыстаюцца не толькі студэнты. Сярод тых, хто перакладаў/перакладае ўкраінскую літаратуру на беларускую мову не толькі сённяшнія або ўчарашнія выкладчыкі факультэта (В. Рагойша, Т. Кабржыцкая, М. Кенька, А. Хадановіч, М. Шода і інш.), але і цэлая кагорта выпускнікоў філфака (Ю. Алейчанка, В. Бурлак, А. Жлутка, В. Жыбуль, Я. Лайкоў, М. Мартысевіч, С. Мінкевіч, М. Скобла, А. Спрычан і інш.). З “праграмных” твораў намаганнямі філалагаў БДУ выйшлі творы Т. Шаўчэнкі [11], І. Франко [12], Лесі Українкі [13], М. Кацюбінскага [14], А. Ганчара [15], У. Яварыўскага [16], хрэстаматыя «Мае браты, мае суседзі» [17] і інш. Т. Кабржыцкая пераклада на ўкраінскую мову шэраг апавесцей Васіля Быкава («Мёртвым не баліць», «Аблова», «У тумане»), якія былі выдадзены ў Кіеве.

У апошнія трыццацігоддзе на запрашэнне БДУ адгукнуліся многія выдатныя ўкраінскія навукоўцы, пісьменнікі. Прыязджалі, сустракаліся са студэнтамі і выкладчыкамі дырэктар Інстытута літаратуразнаўства НАН Украіны акадэмік Мікола Жулінскі, намеснік дырэктара акадэмік Мікола Суліма, прафесары Наталля Кастэнка, Дмытро Налівайка, Міхайла Наенка, пісьменнікі, Аксана Забужка, Пятро Засэнка, Юрый Заўгародні, Сяргей Жадан, Аляксандр Ірванец, Ліна Кастэнка, Вячаслаў Лявіцкі, Раман Лубкіўскі, Дмытро Паўлычка, Максім Стрыха і інш. Зразкмела, непасрэдня сустрэчы з буйнымі вучонымі, майстрамі мастацкага слова братняй Украіны таксама садзейнічаюць больш дзейнай падрыхтоўцы філалагічных кадраў нашага ўніверсітэта.

Спіс выкарыстанай літаратуры

1. Гісторыя літаратуры вивучаемай мовы. Гісторыя ўкраінскай літаратуры : тыпав. вучэб. праграма для вышэйшых навучальных устаноў спец. 1 – 21 – 05. 04 “Славянская філалогія” / склад. Т. В. Кабржыцкая, П. І. Навойчык, У. В. Рагойша, Э. Ю. Дзюкава; пад рэд. Т. В. Кабржыцкай. – Мінск: БДУ, 2009.
2. Рагойша, В. Рэцэпцыя ўкраінскай літаратуры ў незалежнай Беларусі / В. Рагойша // Філолагічны семінары. Украінська література у світі. Випуск 22 / КНУ імені Тараса Шевченка. Інститут філології; редкол.: проф. М. К. Наенко (голова) [та інш.]. – Київ: Освіта України, 2021. – С. 68–90.
3. Кабржыцкая, Т. В. Фальклор і літаратура: Феномен беларуска-польска-ўкраінскага культурнага сумежжа / Т. В. Кабржыцкая, М. М. Хмяльніцкі, Э. Ю. Дзюкава; пад рэд. Т. В. Кабржыцкай. – Мінск: Кнігазбор, 2011. – 184 с.
4. Кабржыцкая, Т. В. Нарысы суседнаўства: Украіна, Польшча ў прасторы і часе вачыма беларуса“ў : Знакавыя адметнасці міфалогіі, фальклору, культуры, народазнаўчых канцэптаў мастацкага твора / Т. В. Кабржыцкая, М. М. Хмяльніцкі, Э. Ю. Дзюкава; пад рэд. Т. В. Кабржыцкай. – Мінск : Кнігазбор, 2012. – 220 с.
5. Кабржыцкая, Т. В. Гісторыя ўкраінскай літаратуры: Украінска-беларуска-польскія літаратурныя дыялогі: вучэб. дапам. У 2-х ч. Ч. 1: Міжкультурныя камунікацыі. Ад старажытнасці да ХХ ст. / Т. В. Кабржыцкая, М. М. Хмяльніцкі, Э. Ю. Дзюкава; пад рэд. Т. В. Кабржыцкай – Мінск: БДУ, 2012. – 232 с.; Кабржыцкая, Т. В. Гісторыя ўкраінскай літаратуры: Украінска-беларуска-польскія літаратурныя дыялогі: вучэб. дапам. У 2-х ч. Ч. 2: Міжкультурныя камунікацыі ХХ – ХХІ стст. / Т. В. Кабржыцкая, М. М. Хмяльніцкі, Э. Ю. Дзюкава; пад рэд. М. М. Хмяльніцкага. – Мінск: БДУ, 2014. – 272 с.
6. Кабржыцкая, Т. В. Украінская літаратура і ўкраінска-беларускія літаратурныя ўзаемасувязі: У 3-х ч. Ч. 1: Эпоха Сярэднявечча – ХІХ ст. / Т. В. Кабржыцкая, У. В. Рагойша; пад рэд. Т. В. Кабржыцкай. – Мінск: БДУ, 2012. – 216 с.; Кабржыцкая, Т. В. Украінская літаратура і ўкраінска-беларускія літаратурныя ўзаемасувязі: У 3-х ч. Ч. 2: ХІХ – пачатак ХХ стагоддзя / Т. В. Кабржыцкая, В. П. Рагойша; пад рэд. В. П. Рагойшы. – Мінск: БДУ, 2015. – 216 с.; Кабржыцкая, Т. В. Украінская літаратура і ўкраінска-беларускія літаратурныя ўзаемасувязі: У 3-х ч. Ч. 3: 40-я гг. ХХ ст. – пачатак ХХІ ст. / Т. В. Кабржыцкая, В. П. Рагойша; пад рэд. В. П. Рагойшы. – Мінск: БДУ, 2016. – 200 с.
7. Гісторыя славянскіх літаратур і праблемы іх параўнальнага вивучэння: тэорыя і практыка / Укладанне П. І. Навойчыка; пад рэд. Т. В. Кабржыцкай і М. М. Хмяльніцкага. – Мінск, 2015.
8. Украінская літаратура: хрэст. : вучэб. дапам.. У 5 ч. Ч. 1. Старажытная літаратура ХІ–ХVІІІ ст. / аўт.-склад. Т. В. Кабржыцкая, П. І. Навойчык, У. В. Рагойша; – 2-е выд., дапрац. 1 дап. – Мінск: БДУ, 2009. – 248 с.

9. Українська література: хрестоматич. У 5 ч. Ч. 2. Новая література XIX ст. : хрест. : вучэб. дапам. /аўт.-склад. Т.В. Кабржыцкая, П.І. Навойчык, У.В. Рагойша. – Мінск: БДУ, 2005. – 306 с.
10. Українська література: Хрестоматія: вучэб. дапам. У 5 ч. Ч. 3. Паэзія, драматургія, проза канца XIX – першай трэці XX ст. / склад. Т.В. Кабржыцкая, П. І. Навойчык, Э. Ю. Дзюкава. – Мінск: БДУ, 2014. –560 с.
11. Шаўчэнка, Т. Р. І мёртвым, і жывым, і ненароджаным... : вершы, паэмы, балады : пер. з украінскай / Т. Р. Шаўчэнка ; прадмова, падр. тэкстаў, уклад., каментар Т. В. Кабржыцкай і В. П. Рагойшы. – Мінск: Мастацкая літаратура, 2014. – 656 с.
12. Франко, І. Народзе мой творы / Іван Франко; уклад., пер. з укр. мовы, пасляслоўе В. Рагойшы; прадм. Т. Кабржыцкай. – Мінск: Мастацкая літаратура, 2006. – 256 с.
13. Українка Леся. Лісова пісня: драма-феерія в 3 дях / зпярэдкув. С. Романов, Т. Данилюк-Терещук; пер. з укр. В. Рагойшы. Текст укр., біл. Ювіл. вид. – Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2021. – 284 с.
14. Кацюбінскі, М. Цені забытых продкаў: Аповесць, апавяданні. Українка, Л. Лясная песня: Драма-феерія, вершы / Міхайла Кацюбінскі, Леся Українка; уклад. і аўтар паслясл. Т. В. Кабржыцкая. – Мінск: Юнацтва, 1996. – 256 с. – (“Школьная бібліятэка”).
15. Ганчар, А. Твая зара : Раман. 3 укр. / Алесь Ганчар; пер. В. Рагойша. – Мінск: Мастацкая літаратура, 1985. – 366 с. – (Проза народаў СССР).
16. Яварыўскі, У. Марыя з палыном у канцы стагоддзя: Раман, аповесць / Уладзімір Яварыўскі; пер. з укр. мовы В. Рагойша і У. Рагойша. – Мінск: Мастацкая літаратура, 1991. – 316 с. – (Проза народаў СССР).
17. Мае браты, мае суседзі: творы пісьменнікаў блізкага замежжа : для сярэд. і ст. шк. узросту / уклад., уступ. арт. Т. Кабржыцкай і В. Рагойшы. – Мінск, 2008. – 752 с.

Г. В. Синило,

канд. філал. наук, прафессор (Белорусский государственный университет, Минск, Беларусь)

И. Г. ГЕРДЕР КАК ОСНОВОПОЛОЖНИК НАУЧНОЙ ТЕОРИИ ХУДОЖЕСТВЕННОГО ПЕРЕВОДА

***Анотацыя.** Исследуется роль выдающегося немецкого просветителя И. Г. Гердера (J. G. Herder, 1744–1803) в формировании научной теории художественного перевода. Показано, что именно Гердер (прежде всего благодаря сопоставительному изучению и переводам песен различных народов и исследованию библейской поэзии) впервые формулирует подлинно научные принципы художественного перевода: обязательное обращение к оригиналу, сохранение стилистических и ритмических особенностей переводимого текста, недопустимость его модернизации, учитывание историко-культурного контекста той или иной эпохи, той или иной национальной литературной традиции.*

***Ключевые слова:** И. Г. Гердер; немецкое Просвещение; художественный перевод; теория перевода; фольклор; Библия; библейская поэзия.*

G. V. Sinilo,

PhD, Professor (Belarusian State University, Minsk, Belarus)

J. G. HERDER AS A FOUNDER SCIENTIFIC THEORY OF LITERARY TRANSLATION

***Abstract.** In this paper, we explore the role of the outstanding German enlightener J. G. Herder (1744–1803) in the formation of the scientific theory of literary translation. We show that it is Herder (first of all, thanks to the*